

Uzasadnienie opinii dla Rady Wydziału Filologiczno-Historycznego AJD w Częstochowie w sprawie odmowy nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie historia dr. Janowi Buremu

1. Życiorys naukowy Habilitanta

Habilitant w latach 1997-2002 studiował arabystykę w Uniwersytecie Warszawskim. W okresie tym doskonalił znajomość języka arabskiego na Uniwersytecie Kuwejckim (1998-1999) i Uniwersytecie Al-Manar w Tunisie (2001), a ponadto odbył trzymiesięczne studia politologiczne i arabistyczne w St. Anthony's College w Uniwersytecie Oksfordzkim (2002). Po zdaniu egzaminu magisterskiego na podstawie pracy poświęconej problematyce funkcjonowania misji pokojowej ONZ UNIKOM na granicy iracko-kuwejckiej, rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Orientalistycznym UW. W latach 2003-2004 przebywał na stażu doktoranckim w Katholieke Universiteit Nijmegen w Nijmegen. W 2006 r. obronił pracę doktorską pt. „Obraz metod śledczych stosowanych przez szurte – policje Kalifatu – w średniowiecznej literaturze arabskiej”, uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych. Wcześniej (grudzień 2005 r.) podjął pracę w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych, jako główny specjalista – analityk ds. bliskowschodnich i bezpieczeństwa. Przygotowywał analizy (także dla najwyższych władz państwowych, głównie MSZ), opracowania, rekomendacje oraz polsko- i anglojęzyczne publikacje naukowe dotyczące sytuacji na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej. W 2008 r. odszedł z PISM, przenosząc się na Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, w którym jest zatrudniony do dzisiaj, jako adiunkt w Instytucie Spraw Międzynarodowych. W latach 2006-2011 pracował ponadto w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW.

2. Staże naukowe

W latach 2003-2004 przebywał na stażu doktoranckim w Katholieke Universiteit Nijmegen w Nijmegen, ufundowanym przez rząd holenderski, a we wrześniu 2012 r. na stażu w Hannah-Arendt-Instituut w Technische Universiteit Dresden w Dreźnie.

3. Udział w projektach międzynarodowych i konferencjach, efekty współpracy międzynarodowej

Habilitant współpracuje z prof. Zbigniewem Pelczyńskim (Oxford University), prof. Avrahamem Yassourem (Wydział Politologii Uniwersytetu w Hajfie) i dr. Craigiem Bauerem (York College of Pensylwania). Jest członkiem Rady Redakcyjnej czasopisma „Cryptologia” pełniąc w niej m.in. obowiązki recenzenta. Aktualnie jest zaangażowany w prace międzynarodowego zespołu (konsorcjum naukowe Vrije Universiteit Brussels VUB, Geneva Centre for Security Policy,

University of Dundee, University of Erlangen) przygotowującego historyczno-politologiczną analizę funkcjonowania misji pokojowych ONZ.

Wygłosił 13 referatów na ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych oraz 3 wykłady.

4. Ocena najważniejszych osiągnięć naukowych stanowiących wkład Habilitanta do rozwoju dyscypliny

Habilitant koncentruje swoje zainteresowania badawcze w dwóch obszarach: wybranych dziejach Bliskiego Wschodu i Afryki (od średniowiecza po współczesność) oraz najnowszej historii Polski – wyłącznie w aspekcie funkcjonowania radiowywiadu i służb szyfrowych PRL. Dorobek w pierwszym z tych obszarów sprowadza się do ok. 20 artykułów i nieopublikowanego drukiem doktoratu oraz współautorstwa podręcznika akademickiego *Prawo karne islamu* (50% udział). Pozostałe publikacje są problematyką dotyczą współczesnych stosunków międzynarodowych, zagrożeń terroryzmem, sytuacji politycznej w krajach arabskich i afrykańskich.

W ocenie komisji, kierującej się w tym względzie opinią jednego z recenzentów – powołanego przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów dla dokonania merytorycznej oceny tej części dorobku Habilitanta, pomimo pewnego wkładu w rozwój dyscypliny (w aspekcie arabskiej kryptografii oraz funkcjonowania Szurty czyli policji Kalifatu), nie można go jednak uznać za wystarczający do wszczęcia postępowania habilitacyjnego. Podobną konkluzją zakończyła się ocena publikacji poświęconych współczesnym stosunkom politycznym na Bliskim Wschodzie i w Afryce. Kierując się w tym względzie opinią jednego z członków komisji – powołanego przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów dla dokonania merytorycznej oceny publikacji politologicznych, Komisja uznała je za w zdecydowanej większości publicystyczne i przyczynkarskie, nie dający tym samym podstaw do wszczęcia postępowania habilitacyjnego.

Dorobek Habilitanta w drugim obszarze to ok. 20 artykułów opublikowanych drukiem m.in. w dwóch punktowanych czasopismach: „Cryptologia” i „International Journal of Intelligence and Counterintelligence”. Jako osiągnięcia wynikające z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, we wniosku o wszczęcie postępowania Habilitant wskazał 11 artykułów (w języku angielskim) składających się na cykl pt. „Cywilny radiowywiad Polski Ludowej – rola, operacje, metody, osiągnięcia”.

W ocenie Komisji cykl ten powstał bez uprzedniego zaplanowania. Pomimo, iż składa się na niego 11 artykułów, to jak wykazano, zaledwie 3 nich bezpośrednio dotyczą problematyki wskazanej we wniosku jako podstawa wszczęcia postępowania, podczas gdy w pozostałych przewija się ona incydentalnie. Poza tym cykl ten ma charakter wyłącznie materiałowy, zasadniczo pozbawiony analiz, syntez i konkluzji. Niemal w połowie składają się zresztą na niego artykuły

źródłowe, pozbawione szerszego komentarza. W związku z powyższym trudno uznać, by przedstawiony cykl stanowił istotny wkład w rozwój dyscypliny.

5. Dane bibliometryczne

Lista publikacji Habilitanta obejmuje współautorstwo podręcznika akademickiego (50% udziału), 16 artykułów w monografiach wieloautorskich, 34 artykuły w periodykach naukowych, 2 sprawozdania, 15 recenzji, 5 ekspertyz oraz 15 jedno-dwustronicowych not zamieszczonych w „Biuletynie PISM”. Dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora ogranicza się do: współautorstwa podręcznika akademickiego, 13 artykułów w monografiach wieloautorskich, 20 artykułów w periodykach naukowych, 14 recenzji, 5 ekspertyz oraz 12 not.

Wskazany przez Habilitanta cykl artykułów obejmuje 11 artykułów. Cały dorobek we wskazanym obszarze badawczym (radiowywiad, kryptologia) to ogółem ok. 20 artykułów, tak więc cykl praktycznie go wyczerpuje.

6 Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

Habilitant ma ponad 10-letnie doświadczenia dydaktyczne w Instytucie Orientalistycznym UW, Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, Akademii Dyplomatycznej PISM, Studium Polityki Zagranicznej PISM, Instytucie Spraw Międzynarodowych UKSW, w tym dla studentów zagranicznych w ramach autorskiego programu poświęconego historii, miejscu i roli służb specjalnych w stosunkach międzynarodowych (w języku angielskim). Prowadził także zajęcia w Bilkent Universitesi w Ankarze oraz w Technische Universiteit Dresden w Dreźnie. Od 2011 r. sprawuje opiekę naukową nad grupą 25 magistrantów na kierunku stosunki międzynarodowe w UKSW.

7. Odniesienia do recenzji

Wszyscy recenzenci podkreślili szerokie zainteresowania badawcze Habilitanta oraz jego znaczną mobilność i aktywność na szczególnie międzynarodowym polu naukowym. Wszystkie recenzje kończyły się co prawda konkluzją o spełnieniu przez dr J. Burego wymogów stawianych kandydatom do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, jednak w dwóch z trzech wypadków były to opinie warunkowe.

Pierwsza z nich zwraca uwagę, iż cały cykl powstał de facto bez uprzedniego zaplanowania, a kandydat ujął w nim pozycje o różnym charakterze gatunkowym: zarówno artykuły – 6 pozycji, jak i publikacje źródłowe – 5 pozycji, o objętości od 3 do 43 stron druku. Poza tym tytuł cyklu wskazywał na monograficzną syntezę, podczas gdy artykuły dotyczą w zasadzie tylko lat 70. i 80, a ich podstawę źródłową stanowią materiały pozyskane wyłącznie z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Recenzent podkreślił ponadto, iż 6 pozycji „artykułowych” liczących ogółem ok. 150 stron – choć napisanych „dobrym językiem”, udokumentowanych źródłowo, zawierających pewne uogólniające oceny, zaledwie 3 dotyczą kluczowego zagadnienia funkcjonowania cywilnego

radiowywiadu PRL. W pozostałych artykułach zagadnienie radiowywiadu oraz szyfrów i ich łamania występuje bowiem zupełnie marginalnie, opisując operacje kontrwywiadowcze, w których radiowywiad lub dokładniej radiokontrwywiad były wykorzystywane incydentalnie. Poza tym artykuły mają bardzo faktograficzny charakter, gdyż habilitant kurczowo „trzymał się” dokumentów, przytaczając ich obszerne fragmenty. W efekcie nie poruszył szeregu ważnych kwestii, m.in. nie podejmując próby przedstawienia roli i miejsca radiowywiadu w całokształcie aktywności kontrwywiadowczej SB MSW, nie pogłębił badań nad ludźmi, którzy pracowali w radiowywiadzie, jak i wreszcie nie odniósł się do kwestii relacji pomiędzy SB MSW a WSW i II Zarządem SGWP na polu radiowywiadu i radiokontrwywiadu.

Za zasadniczy mankament 5 pozycji „źródłowych” Recenzent uznał natomiast skromne opracowanie archeograficzne. Pomimo, iż w większości wypadków treść źródła uzasadniała potrzebę publikacji, to brak komentarza oraz „słowa wiążącego” wskazuje na wyłącznie odtwórczy wkład Habilitanta.

Konkludując Recenzent wskazał co prawda pozytywne elementy dorobku – przede wszystkim „dobre pióro” oraz pionierski aspekt badań nad zagadnieniem dotychczas nie podejmowanym. Równocześnie jednak podkreślił, iż w jego opinii na cykl habilitacyjny składać powinny się publikacje autorskie, a nie przedruki źródeł, na dodatek w ograniczonej formie opatrzone krytycznym komentarzem. Uznał więc przedłożony cykl za wyłącznie pewnego rodzaju raport, a nie prezentację zakończonych systematycznych badań.

Druga z warunkowych recenzji zawierała przede wszystkim ocenę dorobku „arabistycznego” i bliskowschodniego Habilitanta. Recenzent podkreślił dobrą znajomość klasycznych arabskich i muzułmańskich źródeł historycznych, klasycznego prawa karnego w islamie oraz klasycznego języka arabskiego. Publikacje odnoszące się do współczesnej sytuacji politycznej na Bliskim Wschodzie, choć niektóre cenne i wartościowe, w części określił mianem „doraźnych analiz politycznych” o „nie zawsze naukowym charakterze”. W konkluzji uznał więc dorobek naukowy Habilitanta za niewątpliwie solidny, jednak po uzyskaniu stopnia doktora – za niewystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w zakresie arabistyki i studiów nad islamem. Cykl artykułów będący podstawą wniosku habilitacyjnego uznał natomiast za „spełniający wymagania ustawy” z „formalnego punktu widzenia”, jednak ze względu na odmienną specjalizację naukową nie podjął się próby jego merytorycznej oceny.

Trzecia recenzja, choć również zwracała uwagę na niedostatki źródłowe, brak krytycznej analizy części źródeł oraz przedstawianie opisywanych wydarzeń w zbyt wąskim kontekście uwarunkowań i konsekwencji, uznała dorobek naukowy Habilitanta za znaczący od strony poznawczej. Recenzent podkreślił szczególnie publikacje anglojęzyczne w renomowanych czasopiśmie branżowych, oparcie badań na bazie szerokiego wykorzystania, nieznanych do

niedawna, ściśle tajnych materiałów źródłowych oraz skoncentrowanie się na badaniach naukowych jednego, wyraźnie wyeksponowanego obszaru badawczego – dziejów służb radiowywiadu i szyfrowych zwłaszcza polskich w XX w.

W związku z powyższym uznał dorobek za spełniający wymóg wynikający z art. 16 znowelizowanej Ustawy, a więc za stanowiący znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej.

8. Odniesienia do przebiegu dyskusji na posiedzeniu Komisji habilitacyjnej

Wszyscy recenzenci podtrzymali swoje opinie zawarte w złożonych recenzjach.

Wskazano na znaczną aktywność dydaktyczną i naukową Habilitanta szczególnie na polu międzynarodowym, a także na wieloaspektowość Jego zainteresowań badawczych.

W trakcie dyskusji większość członków komisji uznała jednak, iż przedłożony do oceny cykl 11 publikacji ma charakter przypadkowy, nieprzemyślany i przedwczesny, że nie wyczerpuje założonego w tytule celu badawczego. Podkreślono, iż z problematyką cyklu bezpośrednio związane są tylko 3 artykuły, gdyż w pozostałych zagadnienie funkcjonowania cywilnego radiowywiadu SB MSW występuje wyłącznie na marginesie opisywanych wydarzeń, że cały cykl cechuje zbyt materiałowe podejście do podjętej problematyki, brak komentarzy, analiz, syntez i uogólnień, szerszych odniesień do uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Nie odmawiając Habilitantowi nowatorstwa badań, zgodzono się, że de facto zaledwie je rozpoczął, nie osiągając jeszcze zasadniczych efektów, nie wyciągnął kluczowych wniosków, nie sformułował zasadniczych konkluzji, że poddał jeszcze gruntownej analizie całego dostępnego materiału źródłowego, a więc nie rozwiązał podjętego problem badawczy. Dopiero otworzył pola badawcze, w związku z czym nie można stwierdzić, by był już dojrzałym naukowcem, gotowym do prowadzenia zarówno samodzielnych badań, jak i kierowania badaniami młodych naukowców (doktorantów).

Odnosząc się do wieloaspektowości zainteresowań badawczych Habilitanta, jeden z członków Komisji uznał, iż na tym etapie rozwoju naukowego nie jest on jeszcze specjalistą w żadnej z 3 dziedzin, w których zgromadził swój dorobek (arabistyka, politologia, historia). W obszarze nauk politycznych, a dokładniej stosunków międzynarodowych, znaczną część publikacji określił mianem publicystycznych i przyczynkarskich.

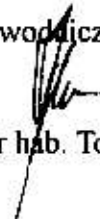
Większość członków Komisji zwróciła także uwagę na brak samodzielnej książki w ogóle, a w szczególności w obrębie wskazanej dyscypliny habilitacyjnej, choć jeden z recenzentów podkreślił, że książkę współautorską („Prawo karne islamu”) należy uznać za wartościową pozycją.

W związku z tym, iż kandydat jednoznacznie wskazał historię jako dyscyplinę swej habilitacji, za podstawowe kryterium oceny wniosku uznano jednak dorobek naukowy wytworzony w jej obrębie. Analizując go w ujęciu całościowym, jak i w odniesieniu do przedłożonego do oceny cyklu 11 publikacji, większość członków Komisji wyraziła więc wątpliwość, czy Habilitant jest już

dojrzałym badaczem, czy zna perspektywę tego, co zamierza badać, czy dorósł naukowo do prowadzenia samodzielnych badań naukowych, czy jego badania będące podstawą wniosku stanowią istotny wkład w rozwój dyscypliny naukowej w obrębie której złożył wniosek habilitacyjny.

Częstochowa, 3 lipca 2013 r.

Przewodniczący Komisji

prof. dr hab. Tomasz Schramm